

BUHALTERINĖS APSKAITOS ŽINYNAS

TURINYS

I TOMAS

PRATARMĖ	XI
I dalis. BENDROJI DALIS	1
1 skyrius. Buhalterinės apskaitos objektai ir jos struktūra	3
1.1. Juridinių asmenų rūšys ir svarbiausi jų bruožai	3
1.1.1. Akcinė bendrovė ir uždaroji akcinė bendrovė	4
1.1.2. Mažoji bendrija	6
1.1.3 Individuali įmonė	9
1.1.4. Ūkinės (tikrosios ir komanditinės) bendrijos	10
1.1.5. Viešoji įstaiga	11
1.1.6. Valstybės ir savivaldybės įmonės	12
1.1.7. Kooperatinė bendrovė	14
1.1.8. Asociacija	15
1.1.9. Žemės ūkio bendrovės	16
1.2. Apskaitos informacijos esmė	20
1.2.1. Apskaitos informacija įmonių vadybos sistemoje	20
1.2.2. Apskaitos informacijos formavimo esmė ir jos įvertinimas	26
1.3. Buhalterinės apskaitos rūšys ir atmainos	35
1.3.1. Apskaita įmonių vadybos sistemoje ir jos vidinė struktūra	35
1.3.2. Buhalterinės apskaitos informacijos vartotojai	37
1.3.3. Buhalterinei apskaitai keliami reikalavimai	42
1.3.4. Buhalterinės apskaitos atmainos ir modeliai	46
1.3.5. Finansinės ir menedžmento buhalterinės apskaitos santykis	51
1.3.6. Apskaitos darbuotojų profesija	58
2 skyrius. Buhalterinės apskaitos reglamentavimas	61
2.1. Bendrųjų buhalterinės apskaitos principų esmė ir turinys	61
2.1.1. Bendrųjų buhalterinės apskaitos principų esmė	61
2.1.2. Bendrųjų buhalterinės apskaitos principų turinys	63
2.2. Buhalterinės apskaitos reglamentavimo sistema	77
2.2.1. Bendroji teisės aktų sistemos apžvalga	77
2.2.2. Teisės aktų įsigaliojimo tvarka ir teisės aktų struktūra	81
2.2.3. Tarptautinių ir nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių buhalterinę apskaitą ir atskaitomybę, santykis	85
3 skyrius. Įmonės buhalterinės apskaitos ir mokesčių politika	87
3.1. Įmonės buhalterinės apskaitos ir mokesčių apskaičiavimo politikos sudėtis	87
3.1.1. Įmonės buhalterinės apskaitos ir mokesčių apskaičiavimo politikos esmė ir paskirtis	87

3.1.2. Įmonės buhalterinės apskaitos ir mokesčių apskaičiavimo politikos turinys ir jos formavimas	89
3.2. Įmonių buhalterinės apskaitos ir mokesčių politikos skelbimas ir jos keitimų įforminimas	95
3.2.1. Buhalterinės apskaitos ir mokesčių politikos įforminimas	95
3.2.2. Buhalterinės apskaitos ir mokesčių politikos atnaujinimas ir keitimas	96

II dalis. BUHALTERINĖS APSKAITOS ORGANIZAVIMAS103

4 skyrius. Sąskaitų planas	105
4.1. Reikalavimai įmonės sąskaitų planui	105
4.2. Buhalterinės apskaitos sąskaitų rūšys	109
4.3. Vadybos ir kaštų buhalterinės apskaitos sąskaitų esmė	116
4.4. Buhalterinės apskaitos sąskaitų plano pavyzdys	123
5 skyrius. Buhalterinės apskaitos dokumentai ir registrai	151
5.1. Dokumentų rengimas	151
5.1.1. Bendrieji reikalavimai dokumentams ir rekvizitų juose išdėstymas	151
5.1.2. Apskaitos dokumentų pasirašymas	173
5.1.3. Apskaitos dokumentų papildymas trūkstamais rekvizitais	178
5.1.4. Dokumentų spausdinimas ir kopijų rengimas	180
5.2. Dokumentų tvarkymas ir apskaita	183
5.2.1. Dokumentų registravimas ir dokumentacijos planas	183
5.2.2. Bylų sudarymas ir tvarkymas	188
5.3. Dingusių ar sugadintų apskaitos dokumentų atkūrimas	194
5.4. Apskaitos registrų rūšys ir jiems keliami reikalavimai	196
5.5. Ūkinių operacijų registravimo apskaitos registruose reikalavimai	198
5.6. Dokumentų ir registrų saugojimas ir naikinimas	200
6 skyrius. Apskaitos ir atskaitomybės klaidos bei jų taisymas	203
6.1. Klaidų taisymas apskaitos dokumentuose	203
6.2. Klaidų taisymas apskaitos registruose	208
6.3. <i>Priedas.</i> Dažniausios balanso sudarymo klaidos	213
7 skyrius. Apskaitos darbuotojų atsakomybė	229
7.1. Įmonės vadovų ir apskaitos darbuotojų atsakomybės santykis	229
7.2. Apskaitos darbuotojų baudžiamoji atsakomybė	233
7.2.1. Nusikaltimo sudėtis	234
7.2.2. Bausmė	235
7.2.3. Atskiros nusikaltimų ar baudžiamųjų nusižengimų finansų sistemai veikos	237
7.3. Apskaitos darbuotojų administracinė atsakomybė	243
7.3.1. Administracinė nuobauda	244
7.3.2. Tam tikros veikos, už kurias buhalteriu gali kilti atsakomybė	245
7.4. Apskaitos darbuotojų drausminė atsakomybė	253
7.4.1. Atleidimas iš darbo	253
7.4.2. Darbdavio teisė neskirti premijos	256

7.5. Apskaitos darbuotojų materialinė atsakomybė	257
7.5.1. Materialinės atsakomybės rūšys	258
7.5.2. Padarytos žalos dydis ir jos išieškojimo tvarka	261
7.6. Apskaitos darbuotojų civilinė atsakomybė	264
7.6.1. Civilinės atsakomybės būtinosios sąlygos	265
7.6.2. Aplinkybės, kurioms esant civilinė atsakomybė netaikoma	267
7.6.3. Sutartinė civilinė atsakomybė	269
8 skyrius. Apskaitos specialistų ir auditorių profesinė etika	271
8.1. Tarptautinės buhalterijų federacijos etikos kodekso struktūra ir pagrindiniai buhalteriams profesionalams keliami etikos reikalavimai	271
8.2. Samdomiems apskaitos specialistams kylančios grėsmės pažeisti pagrindinius etikos reikalavimus	276
8.3. Grėsmių samdomiems apskaitos darbuotojams pažeisti pagrindinius etikos reikalavimus mažinimo priemonės	279
8.4. Pavojingiausios versle dirbančių samdomų apskaitos darbuotojų veiklos sritys ir svarbiausios apsaugos priemonės, leidžiančios išvengti etikos principų pažeidimo	283
III dalis. FINANSINĖ APSKAITA IR ATSKAITOMYBĖ	287
9 skyrius. Parengiamieji finansinių ataskaitų rinkiniams sudaryti būtini darbai ..	289
9.1. Inventorizacija	289
9.1.1. Inventorizacijos rūšys ir bendrieji jų atlikimo reikalavimai	289
9.1.2. Inventorizacijos atlikimas ir įforminimas	296
9.1.3. Inventorizacijos rezultatų atvaizdavimas buhalterinės apskaitos sąskaitose	314
9.2. Sąskaitų koregavimai	325
9.2.1. Apskaitiniai įvertinimai	325
9.2.2. Sąskaitų koregavimai	327
9.2.3. Sąskaitų uždarymas	346
9.3. Poataskaitiniai įvykiai	353
9.3.1. Koreguojantieji poataskaitiniai įvykiai	353
9.3.2. Nekoreguojantieji poataskaitiniai įvykiai	358
9.4. Su finansine atskaitomybe susijusių procedūrų reglamentavimas apskaitos politikoje ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	360
10 skyrius. Finansinių ataskaitų rinkinys	363
10.1. Metinių finansinių ataskaitų rinkiniams keliami reikalavimai	363
10.1.1. Metinės finansinės atskaitomybės subjektai	363
10.1.2. Finansinių ataskaitų rinkinių rūšys	365
10.1.3. Finansiniai metai	369
10.1.4. Finansinių ataskaitų sudarymo reikalavimai	370
10.2. Kūrybinės finansinės apskaitos elementų taikymo finansinėje atskaitomybėje galimybės ir ribos	375
10.3. Metinių finansinių ataskaitų rinkinys	377
10.3.1. Balansas	377

10.3.2. Pelno (nuostolių) ataskaita	426
10.3.3. Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita	446
10.3.4. Pinigų srautų ataskaita	465
10.3.5. Aiškinamasis raštas	501
10.4. Konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinio rengimo ypatumai	513
10.4.1. Konsoliduotosios finansinės atskaitomybės subjektai	513
10.4.2. Konsoliduotųjų finansinių ataskaitų sudarymas	519
10.5. Tarpinių finansinių ataskaitų rinkinio rengimo ypatumai	533
10.5.1. Tarpinių finansinių ataskaitų rengimo prievolė	533
10.5.2. Tarpinių finansinių ataskaitų sudarymas	536
10.6. Metinio pranešimo rengimo ypatumai	542
10.6.1. Metinio pranešimo rengimo prievolė	542
10.6.2. Metinio pranešimo sudarymas	543
11 skyrius. Ilgalaikio materialiojo turto apskaita	547
11.1. Ilgalaikio materialiojo turto įvertinimas	547
11.1.1. Ilgalaikio materialiojo turto pripažinimas ir grupavimas	547
11.1.2. Ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo (pasigaminimo) savikaina	554
11.1.3. Ilgalaikio materialiojo turto tikroji vertė	571
11.1.4. Ilgalaikio materialiojo turto perkainojimas	579
11.1.5. Ilgalaikio materialiojo turto vertės sumažėjimas	587
11.2. Ilgalaikio materialiojo turto eksploatacija ir remontas	600
11.2.1. Ilgalaikio materialiojo turto eksploatacija	600
11.2.2. Ilgalaikio materialiojo turto remontas ir rekonstrukcija	603
11.3. Ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimas	611
11.3.1. Ilgalaikio materialiojo turto naudojimo pradžia ir nusidėvėjimo apskaičiavimas	611
11.3.2. Ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimo metodai	616
11.3.3. Ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimo normatyvų tikslinimas	623
11.4. Ilgalaikio materialiojo turto nurašymas ir likvidavimas	627
11.4.1. Ilgalaikio materialiojo turto likvidavimas	627
11.4.2. Ilgalaikio materialiojo turto perleidimas	631
11.4.3. Ilgalaikio materialiojo turto praradimas	634
11.5. Investicinio turto apskaitos ypatumai	636
11.5.1. Investicinio turto pripažinimas	636
11.5.2. Investicinio turto apskaita	639
11.6. Ilgalaikio materialiojo turto apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	647
12 skyrius. Nematerialiojo turto apskaita	653
12.1. Nematerialiojo turto įvertinimas	653
12.1.1. Nematerialiojo turto pripažinimas ir grupavimas	653
12.1.2. Nematerialiojo turto įsigijimo registravimas apskaitoje	658
12.1.3. Nematerialiojo turto vertės sumažėjimas	665
12.1.4. Nematerialiojo turto pasigaminimas (sukūrimas)	672
12.1.5. Mineralinių išteklių žvalgyba ir vertinimas	675

12.2. Nematerialiojo turto naudojimas ir amortizacija	678
12.2.1. Nematerialiojo turto eksploatacija ir tobulinimas	678
12.2.2. Nematerialiojo turto amortizacija	681
12.3. Nematerialiojo turto nurašymas	689
12.4. Nematerialiojo turto apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	692
Dalykinė rodyklė	697

II tomas

13 skyrius. Atsargų apskaita	1
13.1. Atsargų pripažinimas ir įvertinimas	1
13.1.1. Atsargų pripažinimas	1
13.1.2. Atsargų įvertinimas	4
13.2. Atsargų sunaudojimo ir pardavimo apskaita	28
13.2.1. Atsargų įkainojimo būdai	28
13.2.2. Atsargų sunaudojimo apskaitos būdai	39
13.3. Menkaverčio turto apskaitos ypatumai	56
13.4. Atsargų apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	62
14 skyrius. Vertybiniai popieriai ir kitos finansinės priemonės	65
14.1. Vertybiniai popieriai, jų rūšys ir įvertinimas	65
14.1.1. Vertybinių popierių samprata ir jų rūšys	65
14.1.2. Investicijų į vertybinius popierius įvertinimas	68
14.2. Piniginiai vertybiniai popieriai	77
14.2.1. Investicijų į piniginius vertybinius popierius grupavimas finansinėje apskaitoje	77
14.2.2. Investicijų į iki išpirkimo termino laikomus piniginius vertybinius popierius apskaita	78
14.2.3. Investicijų į parduoti laikomus vertybinius popierius apskaita	87
14.3. Nuosavybės vertybiniai popieriai	89
14.3.1. Investicijų į nuosavybės vertybinius popierius grupavimas finansinėje apskaitoje	89
14.3.2. Investicijų į patronuojamųjų, asocijuotųjų ir bendrųjų įmonių akcijas apskaita	92
14.3.3. Investicijų į kitų įmonių akcijas apskaita	93
14.4. Išvestinės finansinės priemonės	97
14.4.1. Išvestinių finansinių priemonių samprata	97
14.4.2. Išvestinių finansinių priemonių grupavimas finansinės apskaitos tikslais	99
14.4.3. Išvestinių finansinių priemonių pirminis pripažinimas	102
14.4.4. Išvestinių finansinių priemonių apskaita	103

14.5. Investicijų į vertybinius popierius apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	108
15 skyrius. Debitorinių skolų apskaita	113
15.1. Debitorinių skolų pripažinimas ir įvertinimas	113
15.1.1. Debitorinių skolų pripažinimas ir grupavimas	113
15.1.2. Debitorinių skolų įvertinimas	120
15.1.3. Debitorinių skolų nurašymas	122
15.2. Debitorinių skolų amortizuotos savikainos apskaičiavimas	128
15.3. Abejotinų skolų apskaita	137
15.3.1. Kontroliuotinių ir abejotinų skolų apskaita	137
15.3.2. Abejotinų skolų įvertinimo metodai	142
15.4. Išankstinių apmokėjimų apskaita	147
15.5. Ateinančių laikotarpių sąnaudos ir sukauptos pajamos	150
15.5.1. Ateinančių laikotarpių sąnaudos	150
15.5.2. Sukauptos pajamos	152
15.6. Debitorinių skolų apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	154
16 skyrius. Pinigų ir atsiskaitymų apskaita	157
16.1. Atsiskaitymai grynaisiais pinigais	157
16.1.1. Kasa ir kasos operacijos	157
16.1.2. Elektroniniai kasos aparatai	169
16.1.3. Kiti atsiskaitymų grynaisiais pinigais būdai	178
16.2. Atsiskaitymai negrynaisiais pinigais	187
16.3. Elektroniniai pinigai ir atsiskaitymo jais ypatumai	202
16.4. Pinigų apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	204
17 skyrius. Nuosavas kapitalas	205
17.1. Įstatinis kapitalas ir jo apskaita	205
17.1.1. Įstatinio kapitalo samprata	205
17.1.2. Įstatinio kapitalo formavimas	207
17.1.3. Įstatinio kapitalo didinimas	210
17.1.4. Įstatinio kapitalo mažinimas	214
17.1.5. Akcininkų apskaita	217
17.1.6. Akcijų priedai	220
17.1.7. Savos akcijos	221
17.2. Rezervai ir jų apskaita	224
17.2.1. Iš pelno formuojami rezervai	224
17.2.2. Perkainojimo rezervas (rezultatai)	227
17.3. Nepaskirstytasis pelnas (nuostoliai) ir jo skirstymo apskaita	229
17.4. Nuosavo kapitalo apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	240
18 skyrius. Dotacijų apskaita	243
18.1. Dotacijų pripažinimas ir rūšys	243
18.2. Dotacijų panaudojimo apskaita	250

18.3. Dotacijų apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	255
19 skyrius. Kreditorinių įsipareigojimų apskaita	257
19.1. Įmonės įsipareigojimų rūšys ir pripažinimas	257
19.1.1. Įsipareigojimų pripažinimas	257
19.1.2. Neapibrėžtųjų įsipareigojimų apskaita	261
19.2. Įprastinių įsipareigojimų apskaita	266
19.2.1. Įprastinių įsipareigojimų samprata ir grupavimas	266
19.2.2. Įprastinių įsipareigojimų įvertinimas pirminio pripažinimo metu	271
19.2.3. Įprastinių įsipareigojimų įvertinimas balanse	272
19.3. Atidėjinių formavimas ir apskaita	283
19.3.1. Atidėjinių pripažinimas	283
19.3.2. Atidėjinių įvertinimas ir apskaita	285
19.4. Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių pajamos	288
19.4.1. Sukauptos sąnaudos	288
19.4.2. Ateinančių laikotarpių pajamos	289
19.5. Kreditorinių įsipareigojimų apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	292
20 skyrius. Darbo užmokesčio ir atsiskaitymų su įmonės darbuotojais apskaita ...	297
20.1. Darbo apmokėjimo formos ir sistemos	297
20.1.1. Laikinė darbo apmokėjimo forma	298
20.1.2. Vienetinė darbo apmokėjimo forma	300
20.1.3. Minimalusis darbo užmokesčio	304
20.1.4. Darbo užmokesčio struktūra	305
20.2. Darbo užmokesčio apskaičiavimas ir apskaita	309
20.2.1. Darbo laiko apskaita	309
20.2.2. Darbo užmokesčio apskaičiavimo, esant normalioms darbo sąlygoms ir taikant skirtingas darbo apmokėjimo formas, pavyzdžiai	312
20.2.3. Apmokėjimas už viršvalandžius	315
20.2.4. Apmokėjimas už darbą naktį	324
20.2.5. Apmokėjimas už darbą poilsio ir švenčių dienomis	326
20.2.6. Darbo apmokėjimas esant sveikatai kenksmingų veiksnių	329
20.2.7. Išskaitos iš darbo užmokesčio	330
20.2.8. Darbo užmokesčio išmokėjimas	334
20.2.9. Darbo užmokesčio registravimas apskaitoje	335
20.3. Atostoginių apskaičiavimas ir apskaita	337
20.3.1. Vidutinio darbo užmokesčio apskaičiavimas	337
20.3.2. Atostoginių apskaičiavimas	342
20.3.3. Atostoginių išmokėjimas	348
20.3.4. Kompensacijos už nepanaudotas atostogas apskaičiavimas	349
20.3.5. Kaupimai atostoginiams	353
20.4. Darbo apmokėjimo apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	357

21 skyrius. Pajamų ir sąnaudų apskaita	361
21.1. Pajamų ir sąnaudų pripažinimas	361
21.1.1. Pajamų ir sąnaudų grupavimas	361
21.1.2. Pajamų pripažinimas ir įvertinimas	365
21.1.3. Sąnaudų pripažinimas ir įvertinimas	374
21.2. Prekių pardavimas ir paslaugų teikimas	382
21.2.1. Prekių ir pagamintos produkcijos pardavimas	382
21.2.2. Trumpalaikių paslaugų teikimas	390
21.2.3. Gamybos išlaidų apskaitos ypatumai	395
21.2.4. Gražinimų, nukainojimų ir nuolaidų apskaita	396
21.2.5. Pirkimo ir pardavimo operacijų dokumentavimas	410
21.3. Kitų pajamų ir sąnaudų pripažinimas	416
21.3.1. Komisinės prekybos apskaita	416
21.3.2. Prekių ir paslaugų mainų apskaita	421
21.3.3. Dovanų kuponų, kortelių ir elektroninių bilietų apskaita	423
21.3.4. Baudų ir delspinigių apskaita	424
21.4. Ilgalaikių sutarčių apskaitos ypatumai	428
21.4.1. Ilgalaikių sutarčių apskaitos objektai	428
21.4.2. Bendroji sutarties suma ir išlaidos	430
21.4.3. Ilgalaikių sutarčių pajamų ir sąnaudų apskaita	433
21.5. Pajamų ir sąnaudų apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	439
22 skyrius. Lizingo, nuomos ir panaudos operacijų apskaita	443
22.1. Lizingo apskaita	443
22.2. Nuomos sandorių apskaita	460
22.3. Panaudos sandorių apskaita	468
22.4. Lizingo, nuomos ir panaudos operacijų apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	470
23 skyrius. Valiutinių operacijų apskaita	473
23.1. Sandorių užsienio valiuta pripažinimas	473
23.2. Valiutinių straipsnių įvertinimas	482
23.2.1. Valiutinių straipsnių samprata	482
23.2.2. Valiutinių straipsnių perkainojimas	485
23.3. Užsienio valiuta sudaromų sandorių apskaitos politika ir informacijos atskleidimas aiškinamajame rašte	489
IV dalis. VADYBOS IR KAŠTŲ BUHALTERINĖ APSKAITA	491
24 skyrius. Vadybos ir kaštų apskaitos esmė, politika ir pagrindiniai rodikliai	493
24.1. Vadybos bei kaštų apskaitos esmė ir politika	493
24.2. Kaštų klasifikavimas	496
24.3. Savikainos struktūra ir kalkuliavimo esmė	504
24.4. Maržos rodikliai	507
25 skyrius. Įmonės biudžetai	509

25.1. Biudžetų esmė ir jų funkcijos	509
25.2. Biudžetų rūšys	512
25.3. Biudžetų parengimo ir jų naudojimo postulatai ir principai	518
25.4. Įmonės pagrindinio biudžeto sudarymas ir sandara	521
25.4.1. Perdirbimo įmonės pagrindinio biudžeto struktūra ir jo sudarymo nuoseklumas	521
25.4.2. Prekybos įmonės pagrindinio biudžeto struktūra ir jo sudarymo nuoseklumas	525
25.5. Biudžetų sudarymo, naudojimo ir atsakomybės organizavimas	527
26 skyrius. Produktų savikainos kalkuliavimo metodai	529
26.1. Produktų savikainos kalkuliavimo metodų klasifikacija	529
26.2. Netiesioginių kaštų įskaičiavimo į produktų savikainą būdai	531
26.3. Užsakyminis produktų savikainos kalkuliavimo metodas	534
26.4. Procesiniai produktų savikainos kalkuliavimo metodai	536
26.5. Mišrūs produktų savikainos kalkuliavimo metodai	541
26.6. Normatyviniai produktų savikainos kalkuliavimo metodai	543
27 skyrius. Vadybos ir kaštų apskaitos sąskaitų planas	545
27.1. Vadybos ir kaštų apskaitos sąskaitų plano esmė	545
27.2. Vadybos ir kaštų apskaitos vedimo sąskaitose būdai	548
V dalis. MOKESČIŲ APSKAITA	553
28 skyrius. Mokesčių apskaita	555
28.1. Pelno mokesčio finansinė apskaita	555
28.1.1. Bendrieji pelno mokesčio apskaitos reikalavimai	555
28.1.2. Nuolatiniai skirtumai ir jų registravimas apskaitoje	559
28.1.3. Laikinių skirtumų samprata	561
28.1.4. Atidėtojo pelno mokesčio turto ir įsipareigojimų apskaita	565
28.2. Informacijos apie apskaitos ir pelno mokesčių skirtumus kaupimo būdai, naudojant buhalterinės apskaitos sąskaitas	581
Priedas. Buhalterinės apskaitos sąskaitų plano pavyzdys	599
„Buhalterinės apskaitos žinyno“ 1 ir 2 tomų dalykinė rodyklė	627